

LBRIS

We know
books

NOBUO SUZUKI

WABI

ÎNTELEPCIUNEA IMPERECȚIUNII

SABI

Cu o prefață de
HÉCTOR GARCÍA

Traducere din spaniolă
de Camelia Dinică

HUMANITAS
BUCUREȘTI

Cuprins

<i>Prefață</i> de Héctor García	7
Magia imperfecțiunii	13
Cele trei dimensiuni ale <i>wabi sabi</i>	19
I. FILOZOFIA WABI SABI	
1. Originile conceptului	29
2. Zen și <i>wabi sabi</i>	35
3. Dincolo de exigență	47
4. Lecții ale naturii	55
II. ARTA WABI SABI	
1. Fundamentele <i>wabi sabi</i> în artele japoneze	65
2. Frumusețea melancoliei	77
3. De la rigiditate la spontaneitate	85
4. <i>Wabi sabi</i> și creativitatea	93
III. WABI SABI CA MOD DE VIAȚĂ	
1. Imperfecțiunea, cale spre excelență	107
2. <i>Wabi sabi</i> și reziliența	115
3. Să-ți faci timp	125
4. Școala minimalistă	135
5. Spiritualitate <i>wabi sabi</i>	149
Epilog. Fii cea mai bună persoană imperfectă posibilă.	155
Bibliografie	157

Magia imperfecțiunii

Se spune că, într-un templu zen din Japonia, călugărul responsabil cu grădina avea un obicei ieșit din comun. Când mătura frunzele ruginii de pe poteca pietruită, chiar înainte să intre în casă, lăsa o frunză să cadă pe jos.

De ce făcea asta?

Pentru că, pe de o parte, copacii aveau să acopere din nou poteca cu alte frunze aurii, iar pe de alta, fiindcă idealul japonez de frumusețe nu caută perfecțiunea, uniformitatea, simetria exactă, ci naturalețea, frumosul reprezentat de o frunză căzută în grădina pustie a unui templu zen.

Una dintre trăsăturile specifice culturii japoneze este modul ei particular de a concepe frumusețea. Pentru un occidental, chiar și pentru un chinez, ceașca cea mai frumoasă este aceea modelată impecabil, cu o circumferință perfectă, cu o suprafață netedă și imaculată, iar dacă este decorată, cu o dispunere exactă și uniformă a ornamentelor.

În Japonia însă, cea mai apreciată ceașcă – și cea mai scumpă – este de regulă cea care prezintă neregularități, pentru că asta o face unică. Poate să aibă denivelări, fire de nisip lipite la suprafață ori chiar să fie crăpată și refăcută prin arta *kintsugi*, despre care vom vorbi mai târziu.

Pe lângă faptul că este unică și nu-și ascunde trecutul, această ceașcă atât de specială transmite spiritul japonez *wabi sabi*, care consideră frumos tot ceea ce se aseamănă cu natura, lucru pe care l-am putea rezuma în trei principii:

1. *Nimic nu este perfect.*

2. *Nimic nu este finit.*

3. *Nimic nu este etern.*

Aplicând aceste principii în viața noastră, înțelegem mai bine cât de imperfecți suntem, ceea ce ne conferă modestie; prin asumarea imperfecțiunii noastre, ne eliberăm de autoexigența bolnăvicioasă, de fixația unei perfecțiuni care nu există în natură și, ca atare, nici în ființa umană.

Acceptarea propriei imperfecțiuni, a caracterului unic al fiecăruia nu înseamnă conformism. Dimpotrivă, ne arată drumul pe care îl avem de parcurs pentru a evolua ca ființe umane.

Cel care are impresia că a atins excelența nu doar că se înșală – întotdeauna este loc de mai bine –, ci, în plus, este lipsit de flexibilitate. Prizonier adevărului lui absolut și subiectiv, nu are cum să evolueze, devenind o ființă rigidă, pietrificată, lipsită de ritmul vieții.

Cel de-al doilea principiu ne amintește că nimic nu este finit. La fel cum natura se dezvoltă la nesfârșit, într-un ciclu continuu naștere–moarte, și ființa umană este dinamică.

Însuși Buddha a spus odată: „Întotdeauna sunt *pe cale să încep*“.

O atitudine *wabi sabi* în fața vieții presupune, de îndată ce devenim conștienți de propria imperfecțiune, învățarea continuă, plecând de la ideea că totul *urmează să fie făcut* și, în consecință, totul *urmează să fie trăit*.

Al treilea principiu se referă la caracterul efemer a tot ceea ce există, idee caracteristică filozofiei zen. Vorbind despre suferință, Buddha spunea că una dintre cauzele ei este că omul dorește să fie mereu ceea ce, prin esența sa, este trecător.

Tineretea zboară și se transformă rapid în maturitate, iar apoi în bătrânețe.

Splendidul televizor recent cumpărat se strică ori se demodează în comparație cu modelele mai noi.

Persoana care până nu demult ni se părea atât de încântătoare și amuzantă încetează să ne mai surprindă, ori poate începem să nu o mai simțim aproape întrucât, la fel ca două ramuri ale unui copac, am crescut în direcții diferite.

Acceptând faptul că nimic nu este pentru totdeauna, în loc să ne întristeze, ar trebui să ne facă să apreciem frumusețea clipei, singurul lucru pe care-l putem cuceri aici și acum. Este o invitație la a ne dăruir cu totul clipei prezente.

Poate că este ultima noastră plimbare prin parc, dar, dacă o facem ca și cum ne-am lua rămas-bun de la viață, valorează cât toate plimbările din lume.

Așa cum, potrivit esteticii japoneze, ceașca imperfectă și crăpată este cea mai valoroasă, frunza uscată pe punctul de a se desprinde de pe o ramură rămasă goală emoționează mai mult decât o pajiște exuberantă plină de flori.

Aceasta este magia *wabi sabi*, care ne inspiră oferindu-ne un nou orizont, plin de sensibilitate, dezvoltare personală și împliniri.

PASTILA DE MEDITAȚIE

*Croncănitul corbilor,
tōrō-ul¹ acoperit de zăpadă pare un bokushi² cu pălărie,
povara zăpezii ce face crengile copacilor să se plece,
apa din fântână care-și face loc prin zăpadă,
sunetul pașilor mei înghițit de zăpadă,
sunt eu o parte minusculă din această grădină imperfectă?
sau grădina este parte din mine, din universul meu?*

1. *Tōrō*: felinar din piatră.

2. *Bokushi*: călugăr.

Cele trei dimensiuni ale *wabi sabi*

*Din templul aflat în munte,
dangățul unui clopot răsună șovăitor,
dispărând în întuneric.*

—YOSANO BUSON

Locuiesc de mult într-un sat în care toată lumea cunoaște pe toată lumea. Și îmi încep ziua întotdeauna plimbându-mă de-a lungul și de-a latul satului. Îi salut pe copiii care merg la școală, pe vecinii pe care-i știu de zeci de ani, pe bătrânii care-și plimbă câinele.

Fiecare își vede de treabă, mergând pe urmele *ikigai*-ului său, rațiunea lui de-a fi. Unii salută cu mâna, alții, printr-o reverență ori cu un surăs.

Când ajung în partea de sud a satului, trec peste podul de culoarea carminului și mă bucur de apa răcoritoare a râului. Simt în acel moment că aerul de munte îmi curăță atât plămâni, cât și gândurile. Clipocitul apei ce lovește pietrele se confundă ușor cu ciripitul păsărilor. Întorc capul ca să cuprind cu privirea diferitele tonalități de verde și portocaliu așternute de toamnă pe pânza schimbătoare a păturii de copaci care acoperă munții.

Trec de poarta de lemn a templului și-i salut pe călugării care mătură frunzele de arțar ce cad la sfârșit de toamnă. Apoi fac cale-ntoarsă și mă aștern pe scris, alături de pisica mea, Tama.

Plimbarea durează aproape trei sferturi de ceas, însă aceste minute sunt esențiale pentru fericirea mea.

Ieri m-a vizitat prietenul meu Yūji, editor la o revistă literară din Tokyo. L-am invitat să ne plimbăm împreună și apoi am băut ceai în livingul cu vedere spre munți.

— Mirosul de tatami, împreună cu aroma ceaiului verde îmi amintesc cu nostalgie de copilărie, a spus prietenul meu.

— E aroma care mă înconjoară zi de zi, i-am răspuns.

După câteva minute de tăcere, în timp ce ne răsfațam cu ceaiul verde de Ureshino, bunul meu Yūji a spus însuflețit:

— Nobuo, ar trebui să locuiești la Tokyo. Un om ca tine ar avea mare succes la oraș.

— Să am mult succes... La ce mi-ar folosi asta?

— Ai deveni faimos în cercurile literare și ai fi invitat la evenimente în fiecare zi. Acolo ai cunoaște femei superbe, oameni influenți din domeniu și ai câștiga mulți bani. Ai avea de zece ori mai multe oportunități profesionale decât aici, la munte, unde stai izolat.

— Sigur... dar aș fi de zece ori mai puțin inspirat din cauza stresului vieții la oraș. Și aș fi de zece ori mai puțin fericit.

— Te rog, Nobuo, m-a implorat prietenul meu. Nu mai fi așa pesimist.

— De ce să merg la oraș? Ca să am mai multe lucruri decât îmi trebuie?

— Ești atât de zen... N-o să te schimbi niciodată.

— De ce să acumulez mai mult decât îmi este necesar? Vreau să trăiesc pe măsura felului meu de a fi, eu mă ghidez după filozofia *wabi sabi*.

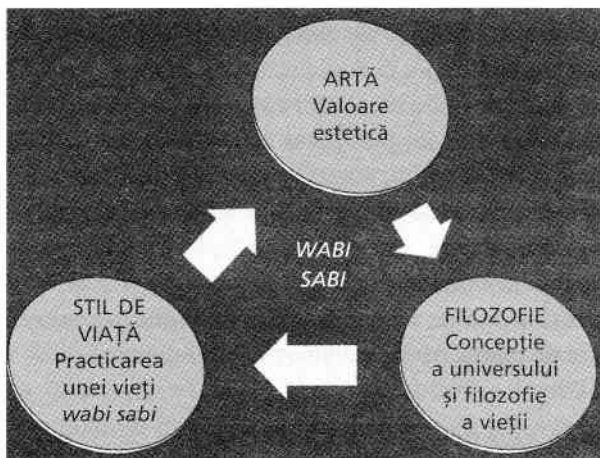
— *Wabi sabi* este doar un concept estetic, a spus Yūji, te ajută în activitatea ta artistică, dar doar atât.

— Pentru mine *wabi sabi* înseamnă mult mai mult, am protestat. Este o filozofie și un stil de viață. Aș spune chiar că este un mod de a înțelege universul.

— Poate că ai dreptate, dar... nu ți-e teamă că greșești, că mai târziu vei regreta că nu ai făcut și altceva în afară de scris, cântat la pian și plimbările pe munte?

Nu m-am putut abține să nu râd la o asemenea întrebare și i-am spus:

— Tocmai asta e ideea, într-o viață *wabi sabi* nu există greșeli. Viața este imperfectă prin definiție, astfel încât, dacă greșesc, asta e!

După ce a plecat prietenul meu, în timp ce contemplam apusul de soare, cu pisica în poală, m-am gândit că pentru mine *wabi sabi* atinge trei mari dimensiuni.

Înainte de a le prezenta, vreau să menționez că *wabi sabi* mă însoțește din momentul în care mă trezesc până când mă duc la culcare. Artă pe care o creez și cea pe care o admir, casa și grădina mea, relațiile mele cu familia și prietenii – toate sunt impregnate de *wabi sabi*. Chiar și relația cu pisica mea, Tama.

Wabi sabi este modul meu de a experimenta viața și de a interacționa cu lumea elegant, în armonie și pace.

Vizita lui Yūji m-a determinat să scriu această carte, alcătuită din trei mari capitole, corespunzătoare celor trei dimensiuni:

I. FILOZOFIA *WABI SABI*

În această primă parte voi vorbi despre *wabi sabi* ca viziune asupra cosmosului și filozofie existențială. Astfel, vom înțelege diferit universul și relațiile noastre cu ceilalți. Perspectiva asupra lumii oferită de *wabi sabi* te va ajuta să trăiești în armonie atât în vremuri pașnice, cât și în cele de stres și agitație.

Filozofia *wabi sabi* ne învață că *totul este trecător*. Chiar și pietrele vechi de milioane de ani vor dispărea la un moment dat.

Totul curge într-un flux ce se schimbă permanent și, dacă ne împotrivim acestuia, vom avea de suferit. Putem fi fericiți doar acceptându-l așa cum este. Uneori ne simțim melancolici și plini de nostalgie, dar chiar și acestea sunt sentimente de care ne putem bucura.

Ce rost are să ne facem griji pentru viitor sau prezent, din moment ce mâine nimic nu va mai fi la fel ca ieri?

II. ARTA *WABI SABI*

Din punct de vedere estetic, *wabi sabi* ne ajută să înțelegem mai bine atât operele de artă, cât și spiritul obiectelor care ne înconjoară ori al celor aflate în casa noastră.

Iată trei exemple de artă *wabi sabi*:

- O casă tradițională japoneză care a fost restaurată prin consolidarea structurii, însă la care s-au menținut fisurile lemnului vechi de sute de ani.
- O ceașcă de ceai care a căzut și s-a făcut țândări, dar care a fost restaurată prin tehnicile *kintsugi*.
- Un film în care imperfecțiunea personajelor și trecerea timpului constituie subiectul principal.

Filmele compatriotului meu Yasujirō Ozu sunt în esența lor *wabi sabi*.

III. *WABI SABI* ca mod de viață

Dar nu este suficient să înțelegem și să simțim *wabi sabi*, ci trebuie să trăim în acord cu principiile lui.

Astfel, în cea de-a treia parte vom oferi câteva sugestii despre cum poate fi aplicată această filozofie zi de zi, pentru a ne îmbunătăți stilul de viață. Am putea încerca:

- Să utilizăm în continuare obiecte vechi, având însă grijă de ele ca și cum ar fi niște buni prieteni.
- Să învățăm să spunem „nu“ unor propuneri de afaceri sau unor ieșiri în societate care, chiar dacă par niște oportunități, poate că de fapt nu sunt.
- Să nu ne mai amărăm în fața neplăcerilor vieții, pentru că nu există om cu viață perfectă.
- Să luăm lucrurile așa cum sunt și să acceptăm astfel întorsăturile destinului, încercând să ne bucurăm de schimbare, într-o viață în armonie cu noi înșine și cu tot ce ne înconjoară, inclusiv cu prietenii și familia.
- Să trăim în ritmul naturii: să ne plimbăm în aer liber ori să îngrijim plantele din grădină sau din balcon.
- Să practicăm o artă în care putem aplica principiile estetice *wabi sabi*.

Cu aceste trei dimensiuni la orizont, suntem pe punctul de a întreprinde o călătorie de inițiere în adevărata natură a vieții și realității.